

18400527

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

T 4519

Verslag van het

ACHTSTE COLLOQUIUM

van docenten
in de neerlandistiek
aan buitenlandse universiteiten

*onder auspiciën en met steun van de
Gemengde Commissie ter uitvoering van het
Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag*

*Paus Adriaan VI-College
Katholieke Universiteit Leuven
30 augustus - 4 september 1982*

's Gravenhage - Hasselt 1983

OCHTENDZITTING

dinsdag, 31 augustus 1982

Voorzitter:

Drs. H.J. Boukema (Hoevelaken)

Forumgesprek met discussie over
'Inhoud en vorm van de neerlandistiek
buiten België en Nederland'.

Forumleden:

Mw.drs. F. Mori-Leemhuis, Università degli
Studi di Roma

Dr. Ph. Noble, Université de Paris IV-Sorbonne

E. Püschel, Ruhr-Universität Bochum

P. Vincent, M.A., University of London

Mw.prof.dr. Sulastin Sutrisno, Universitas
Gajah Mada, Yogyakarta

Mgr. B. Rajman, Uniwersytet Wrocławski

Prof.dr. W.Z. Shetter, Indiana University,
Bloomington

FORUMGESPREK MET DISCUSSIE OVER 'INHOUD EN VORM VAN DE
NEERLANDISTIEK BUITEN BELGIË EN NEDERLAND'.

Voorzitter: drs. H.J. Boukema.

Mw.drs. F. Mori-Leemhuis (die de wegens ziekte afwezige
Dr. Ph. Noble verving*), E. Püschel en P. Vincent, M.A.,
spraken over de vragen A, B en C:

- A. Hoe haalbaar en zinvol is het om de buitenlandse student
een produktieve vaardigheid in het Nederlands bij te
brengen?
- B. In hoeverre is kennis van het Nederlands noodzakelijk om
door te dringen tot de Nederlandse cultuur?
- C. Welke soorten van Nederlandse literatuur genieten de
belangstelling in uw land?

Mw.prof.dr. Sulastin Sutrisno, Mgr. B. Rajman en prof.
dr. W.Z. Shetter spraken over de vragen D, E en F:

- D. Wat zijn voor u als docent de problemen met variatie
en norm in de standaardtaal?
- E. Wat voor gebruik maken uw oud-studenten van de door
hen verworven kennis van het Nederlands?
- F. Voor welke vakgebieden in het land waar u doceert, is
de studie van het Nederlands van belang?

* De tekst van Dr. Ph. Noble is in dit verslag opgenomen na de
bijdrage van mw.drs. F. Mori-Leemhuis.

ad A

Voor een buitenlandse student is het verkrijgen van een produktieve vaardigheid in de Nederlandse taal nauw verbonden met een aantal zeer belangrijke factoren die het leren van een vreemde taal in het algemeen betreffen.

De eerste factor is zonder twijfel de moedertaal van de studenten die het uitgangspunt vormt van hun taalkundige kennis. Voor studenten die een Romaanse taal spreken, in dit geval Italiaanstaligen, bestaan er obstakels van verschillende aard die het leren van een taal die tot een andere taalgroep behoort bemoeilijken. Een bezwaar van psychologische aard wordt gevormd door de algemeen verspreide gedachte dat er een taalbarrière ten opzichte van Germaanse talen zou bestaan. Maar naast deze eerste barrière, die overigens vrij gemakkelijk te overkomen is, zijn er andere moeilijkheden van meer concrete en objectieve aard waarmee de Italiaanse studenten worden geconfronteerd bij het leren van het Nederlands, zoals de fonetische, lexicale en structurele verschillen die opmerkelijk groot zijn. Nog een probleem komt voort uit het feit dat de studenten die het Nederlands willen leren in de regel geen enkele voorkennis van de taal hebben, in tegenstelling tot wat het geval is met andere vreemde talen zoals het Engels, het Frans en in mindere mate het Duits, die schoolvakken zijn in het middelbaar onderwijs en waarvoor bovendien extra leermogelijkheden bestaan, dankzij de talrijke taalcursussen van internationale culturele instellingen.

Een andere factor die bepalend is ten opzichte van de bereikbaarheid van een produktieve vaardigheid, is de door de studenten gekozen studierichting en -duur. Het is vanzelfsprekend dat germanisten bevoordeeld zijn bij het leren van het Nederlands en des te meer de studenten die het als hoofdvak gekozen hebben.

Wij moeten helaas constateren dat wat tot nu toe gezegd werd hoofdzakelijk theoretische waarde heeft omdat in de praktijk het onderwijs dat aan de universiteit verstrekt wordt, de studenten niet veel meer dan een bevredigende passieve vaardigheid bij kan brengen, terwijl wat de actieve kennis betreft het ontoereikend is en aangevuld moet worden door verblijven in het Nederlandse taalgebied. Sinds jaren organiseren de Belgische en Nederlandse regeringen zomercursussen en bieden nog meer mogelijkheden aan studenten die belang in de Nederlandse taal en cultuur stellen. Deze initiatieven kunnen niet gemist worden, en het is te hopen dat ze in de toekomst uitgebreid zullen worden.

Of het behalen van een produktieve vaardigheid in het Nederlands zinvol is, is zeer afhankelijk van de motivering en van het doel dat men bereiken wil. De motivering kan uit een belangstelling van verschillende aard ontstaan (persoonlijk, didactisch, algemeen cultureel of zuiver taalkundig enz.) en vindt haar verklaring in haarzelf. Als men de finaliteit beschouwt, is een

produktieve vaardigheid zinvol en dus functioneel wanneer het doel waarnaar men streeft een dergelijke taalverwerving vereist.

ad B

Het doordringen in de Nederlandse cultuur in ruime zin vereist in de regel geen vertrouwdheid met de Nederlandse taal. Er zijn vele aspecten van de Nederlandse cultuur die algemeen cultureel erfdeel zijn geworden en waarover het aantal publikaties in verschillende talen zo groot is dat de kennis van het Nederlands geen dwingende noodzakelijkheid is. Het is voldoende dat we de naam van Erasmus vermelden om een idee te geven van de draagwijdte van bepaalde culturele verschijnselen. Men denke daarenboven aan Spinoza en Grotius, aan de bouw- en schilderkunst in de 17e eeuw, aan de genees- en sterrenkunde, aan de cartografie en de scheepvaart. De belangstelling voor de Nederlandse bijdrage op het gebied van o.a. wijsbegeerte, geschiedenis, exacte wetenschappen, politiek, godsdienst en kunstgeschiedenis, is niet alleen op het verleden gericht maar ook op de moderne ontwikkelingen van deze culturele aspecten: de Nieuwe Catechismus is een lichtend voorbeeld hiervan.

Voor een diepgaande bestudering van ongeacht welk van deze onderwerpen is echter een zekere taalkennis zonder meer wenselijk zo niet onmisbaar om zonder te veel moeite de Nederlandse bronnen en oorspronkelijke teksten te kunnen raadplegen. Onder de verschillende aspecten van de Nederlandse cultuur is de letterkunde een van de minder bekende uitingen. De oorzaak van dit tekort is o.a. aan het gebrek aan vertalingen toe te schrijven. Met uitzondering van enkele werken is er zeer weinig in het Italiaans vertaald en het is daarom onmogelijk de kennis van de Nederlandse literaire productie uit te breiden zonder een meer dan behoorlijke leesvaardigheid. Een onvoldoende beheersing van het Nederlands sluit elke serieuze en diepgaande bestudering uit, en daarom is een goede kennis van de taal een *conditio sine qua non* om op bevredigende wijze een letterkundig werk te kunnen appreciëren, d.w.z. niet alleen door de opname van de inhoud maar ook door de waardering van de vorm.

ad C

De geringe verspreiding van de Nederlandse letterkunde in het Italiaanse taalgebied sluit elke waardering van het grote publiek uit. De uitgevers besteden nauwelijks aandacht aan de Nederlandse letterkundige werken en het aantal Italiaanse vertalingen blijft onbeduidend. De studenten die door een min of meer gevorderde kennis van de taal in aanraking komen met de Nederlandse letterkunde tonen heel gauw hun belangstelling en hun voorkeur. In de regel wordt hun kennismaking met de Nederlandse auteurs en werken sterk beïnvloed door de keuze van de docenten, die genoodzaakt zijn een selectie toe te passen waarbij rekening moet worden gehouden met enkele gegevens betreffende de studenten, zoals hun

taalniveau, studierichting, letterkundige grondslag en algemene levensbeschouwelijke oriëntatie. De Italiaanse studenten hebben over het algemeen een zeer duidelijk historisch besef en daardoor een uitgesproken voorkeur voor de oudere literatuur. De waardering voor de middeleeuwse literatuur en voor de Rederijkers is kenmerkend voor de meeste studenten, die daarbij een grote belangstelling voor het toneel tonen. Onder de wat recentere en moderne auteurs appreciëren ze Van Schendel om de sfeer van de poëzie en droom die in zijn werk heerst, het gevoel voor vrijheid, het essentiële van zijn stijl. Multatuli boekt altijd veel succes door zijn stellingname als "dissident". Het esthetisme en de precisie van Couperus worden nauwelijks op prijs gesteld en zijn gevoel voor het detail wordt als enerverend ervaren. Elsschot wordt om zijn ironische en tevens meevoelende kijk op de wereld gewaardeerd, om zijn achteloze humor en zijn zakelijke stijl. De studenten spreken met veel appreciatie over het werk van Vestdijk behalve wanneer zijn proza te cerebraal en ingewikkeld descriptief wordt. Wolkers' strijd tegen allerlei taboes en zijn radicale posities oogsten veel bijval, ondanks het overdreven en onverbloemde realisme van zijn proza dat niet altijd functioneel is.

De studenten willen het liefst met levensbeschouwelijke problemen geconfronteerd worden en het proza is doorgaans boven de poëzie bevoorrecht, maar enkele dichters zoals b.v. Van Ostaijen en Marsman vallen in bijzonder goede aarde, terwijl de lyriek veel minder trekt.

Bij het lezen van de teksten, vooral met studenten die slechts een of twee jaar college volgen, is de begeleiding van de docenten onmisbaar. De gevorderden kunnen natuurlijk zelfstandig lezen, maar de keuze van de teksten blijft zeer afhankelijk van de taalkennis van de lezers en het is te betreuren dat waardevolle schrijvers zoals Streuvels, Timmermans en enigszins Buysse niet ten volle kunnen worden genoten wegens de moeilijke taal en het beperkte onderwerp.

ad A

Vormen inhoud van het onderwijs van het Nederlands aan Franse studenten worden hoofdzakelijk bepaald door de omstandigheid dat bedoelde studenten voor meer dan 90 procent (a) beginners en (b) bijvakkers zijn. Dit houdt in dat de docenten - zeker in de eerste twee jaar - zich tot elementair taalonderwijs moeten beperken. Het is dus niet verwonderlijk dat er bij de meeste studenten een kloof blijft bestaan tussen *receptieve* en *productieve* vaardigheid. Misschien is het nog juister te stellen dat die kloof dwars door beide categorieën heen loopt. De meeste studenten kunnen namelijk al gauw min of meer vloeiend lezen en eenvoudige teksten produceren, maar met luister- en spreekvaardigheid blijven ze vaak moeite hebben (dit geldt uiteraard niet voor meer gevorderde studenten). Hier wrekt zich waarschijnlijk het feit, dat de voertaal van het onderwijs aan beginners het Frans is. Hierom vormen verblijven op zomercursussen in België of Nederland een onmisbare (en zeer efficiënte) aanvulling op het onderwijs dat aan de universiteit verstrekt wordt.

ad B

In de loop van de afgelopen vijftien jaar hebben jonge Fransen zeker meer contacten gehad met Belgische en vooral Nederlandse leeftijdgenoten dan ooit tevoren het geval was. Mede daardoor is de belangstelling en waardering voor de Nederlandse cultuur ongetwijfeld sterk toegenomen, al geldt dit vooral voor de 'niet-talige' aspecten van de Nederlandse cultuur. Via publicaties in het Engels kunnen Franse academici de ontwikkelingen in Nederland op het gebied van exacte of menswetenschappen wel volgen. Op andere gebieden is kennis van het Nederlands onmisbaar. Met name door historici (soms ook door juristen of politicologen wordt dat langzamerhand wel ingezien, en dat levert de docent Nederlands elk jaar weer een paar nieuwe studenten op. Over het algemeen groeit het aantal mensen dat Nederlands wil leren, langzaam maar zeker.

ad C

Van deze belangstelling voor de Nederlandse cultuur heeft de literatuur helaas niet geprofiteerd. Zelfs ontwikkelde Fransen schijnen het bestaan van zoiets als een Nederlandse letterkunde nauwelijks te vermoeden. Geen wonder, want met het vertalen van Nederlands letterkundig werk is het bij ons treurig gesteld, treuriger nog dan in de buurlanden. Grote literaire successen in Nederland 'pakken' in Frankrijk niet (Wolkers) en aan 'moeilijker' dingen waagt men zich - op enkele gevallen na - liever niet. Grote Franse uitgevers tonen in de regel weinig belangstelling voor het Neder-

landse taalgebied, en kleinere bedrijven die wél een Nederlandse reeks hebben, bereiken het grote publiek niet. Voor deze situatie zijn niet alleen de uitgevers verantwoordelijk. Er zijn ook veel te weinig Franse literaire vertalers op ons gebied. Hierin ligt zeker een taak weggelegd voor docenten en studenten Nederlands.

E. PÜSCHEL, RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM

ad A

Voor Duitse studenten is het doorgaans niet erg moeilijk Nederlands vrij goed te leren spreken en schrijven. Of ze dit zelf willen of niet willen bereiken, hangt in de eerste plaats vaak van persoonlijke factoren af, bijvoorbeeld van hun studierichting. De belangstelling voor het Nederlands neemt in ieder geval toe.

ad B

Met de Nederlandse cultuur hebben altijd veelvuldige contacten bestaan. Voor sommigen betekent zij misschien de herinnering aan Erasmus, Spinoza of Grotius, velen zullen aan (vooral 17e-eeuwse) architectuur of schilderkunst denken, anderen aan moderne ontwikkelingen in godsdienst, kunst, filosofie of wetenschap. Vertrouwdheid met het Nederlands is voor een eerste kennismaking in de regel niet nodig, maar een diepgaande bestudering van bepaalde onderwerpen vereist uiteraard op zijn minst een zekere leesvaardigheid.

ad C

Van een echte belangstelling voor Nederlandse literatuur kan men in het Duitse taalgebied nauwelijks spreken. Wat er zoal is en wordt vertaald, zal ik in mijn inleiding uiteenzetten. Het is helaas veel minder dan ik zou wensen, zelfs de meest bekende schrijvers kom je in een boekwinkel niet of slechts na lang zoeken tegen.

ad A

1. Bij de studie Nederlands als vreemde taal - en zeker waar het om Nederlands als hoofdvak gaat - is het in principe niet wenselijk een al te strenge scheiding aan te brengen tussen aan de ene kant zg. receptieve (lees- en luister-)vaardigheid en aan de andere kant produktieve (schrijf- en spreek-)vaardigheid. Beide soorten vaardigheid liggen trouwens in elkaars verlengde en dienen elkaar wederzijds aan te vullen.
2. Een onmisbare stimulans bij het verwerven van een produktieve taalvaardigheid vormt ongetwijfeld een studieverblijf van kortere of langere duur in een Nederlandstalige omgeving. De bestaande zomercursussen in Nederland en België vervullen hierbij een belangrijke rol en leveren heel positieve resultaten op wat betreft de gemotiveerdheid en vorderingen van onze studenten. Het strekt daarom tot aanbeveling het aantal deelnemersplaatsen resp. beurzen ofwel het aantal cursussen te handhaven, en zo mogelijk wat uit te breiden, teneinde een al te strenge selectie te voorkomen, waarbij enthousiaste sollicitanten moeten worden afgewezen.
3. Voor hoofdvakstudenten is het doorbrengen van een heel studiejaar in Nederland resp. Nederlandstalig België van onschatbare waarde. In dit kader is het recente besluit van het Nederlandse Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen om in het voetspoor van zijn Belgische tegenhanger een aantal éénjarige assistentschappen aan Nederlandse onderwijsinstellingen beschikbaar te stellen aan buitenlandse studenten bijzonder toe te juichen. Het is te hopen dat deze mogelijkheid gehandhaafd en in de toekomst eventueel zelfs uitgebreid kan worden.

ad B

4. Alhoewel men zeker ook zonder kennis van het Nederlands tot op zekere hoogte door kan dringen in bepaalde 'niet-talige' uitingen van de Nederlandse cultuur, zoals b.v. de beeldende kunsten, is men voor elke diepgaande studie van o.a. geschiedenis, kunstgeschiedenis, politiek - om van literatuur maar te zwijgen - op Nederlandse bronnen aangewezen. Met secundaire literatuur c.q. vertalingen alleen komt men er niet. Ontwikkelingen die van een erkenning van dit feit getuigen - zoals b.v. het onlangs verplicht stellen van een basiskennis van het Nederlands bij de studie Indonesisch in Londen - verdienen daarom alle mogelijke steun en aanmoediging van de zijde van de neerlandistiek.
5. Behalve dat men de neerlandistiek als hulpwetenschap bij bovengenoemde vakken blijft bevorderen, dienen studieprogramma's te worden nagestreefd waarin de studie Nederlands volwaardig

kan worden gecombineerd met b.v. Europese en koloniale geschiedenis, economie, kunstgeschiedenis, Europese en niet-Europese talen enz.

ad C

6. Van een brede belangstelling voor Nederlandse literatuur van welke soort ook is in Groot-Brittannië nauwelijks sprake - al hebben in de laatste jaren enkele prozaschrijvers, zoals b.v. Cremer, Wolkers, Geeraerts en Mulisch enig succes geoogst in vertaling. Onder academici - in de eerste plaats germanisten en comparatisten - trekken vooral de middeleeuwse en de renaissance-literatuur de aandacht. Bij studenten - rekening houdend met het feit dat het aanbod in eerste instantie bepaald wordt door de voorkeur van de docent - valt het werk van b.v. Multatuli, Couperus, Elschot, Vestdijk, Réve, Hermans doorgaans in goede aarde; de Nederlandse poëzie daarentegen in de meeste gevallen veel minder. Mede door het gebrek aan vertalingen van hoog niveau heeft de Nederlandse literatuur voor de ontwikkelde Engelsman geen enkel 'gezicht'. Het hoort daarom tot de taken van de in Groot-Brittannië werkzame neerlandici om bij elke gelegenheid die zich voordoet hun steentje bij te dragen tot het beter bekendmaken van Nederlandse literatuur van formaat uit alle tijdperken, niet alleen bij hun studenten, maar ook o.a. bij collega's, uitgevers en lezerspubliek.

Aan deze korte toelichting bij de aan u voorgelegde stellingen wil ik graag een dankwoord laten voorafgaan aan een aantal Engelse collega's - ik constateer met genoegen dat de meesten hier aanwezig zijn - die zo vriendelijk waren op korte termijn hun gedachten te laten gaan over de opgegeven discussiepunten en er - vaak uitvoerig - op te reageren. Bovendien stellingen zijn in zoverre geen eenmanswerk, dat zij voor een groot deel een samenvattende synthese vormen van hun reacties. Uiteraard neem ik selectie, formulering en concrete voorstellen voor eigen rekening. Er bleek inzake de hoofdpunten een grote mate van eensgezindheid te bestaan, al viel de klemtoon in verschillende gevallen iets anders. Ik bied mijn collega's bij voorbaat mijn excuses aan als ze in mijn bewoordingen hun meningen onvolledig ofwel vertekend terugvinden - zij zullen trouwens straks in de gelegenheid zijn het door mij gestelde te nuanceren, aan te vullen, en desnoods tegen te spreken.

Om dan ter zake te komen en bij punt A te beginnen: het hoeft, dacht ik, voor een gehoor als dit nauwelijks betoog dat zowel haalbaarheid als zinvolheid in de praktijk in sterke mate afhankelijk

zijn van allerlei variabelen, waaronder: aard van de studie (b.v. hoofd- resp. bijvak), het aantal beschikbare lessen, herkomst, gemotiveerdheid, begaafdheid en eventueel ook beroepskeuze van de student - om van de nodige vooropleiding en vakbekwaamheid van de docent maar te zwijgen. (Het laatstgenoemde punt komt trouwens later op dit colloquium uitvoerig ter sprake.)

De doseringen zullen dus binnen het taalonderwijs wel eens verschillen. Maar er is wel één persoonlijke opmerking in de kantlijn die mij van het hart moet: ik ben nl. hoe langer hoe wantrouwender geworden t.o.v. iets wat zich een 'zuivere lees kennis' van het Nederlands noemt. Want waar komt zoiets in de praktijk meestal op neer? In mijn ervaring betekent het niet veel meer dan zich met grote moeite met behulp van een woordenboek door een min of meer eenvoudige tekst heen kunnen worstelen, waarbij aan iemand zonder kennis van de levende gesproken taal allerlei nuances voorbij zullen gaan. (Apropos: de kwaliteit van de bestaande woordenboeken Nederlands-Engels is een hoofdstuk apart, dat ons nu te ver zou voeren. Ik volsta met de aanvullende stelling dat deze zonder uitzondering dringend aan een grondige revisie toe zijn. Maar dit terzijde.) Om kort te gaan: enig praktisch besef van de levende wisselwerking tussen taal en samenleving is m.i. voor elke student onmisbaar.

Tot slot een paar woorden over de toestand in Groot-Brittannië: onze studenten hebben het voordeel dat zij in principe zonder al te veel moeite een bezoek aan België c.q. Nederland kunnen brengen, ofwel contact kunnen zoeken met Nederlandssprekenden in Engeland. Maar daartegenover staat, dat ze in veel gevallen bij het begin van de studie geen woord Nederlands kennen, en bovendien in een hoog tempo - hooguit vier jaar - moeten afstuderen. Mede daarom zijn voor het verwerven van een behoorlijke taalvaardigheid allerlei audiovisuele hulpmiddelen met een zo gevarieerd mogelijk taalaanbod van cruciaal belang. Ik noem in dit kader b.v. documentaires en speelfilms met Nederlandse tekst. Dat er niet meer kopieën van recente speelfilms in 16 mm-formaat aan de buitenlandse neerlandistiek beschikbaar kunnen worden gesteld, is in dit verband erg te betreuren. Het kort geleden - via de Belgische Ambassade in Londen - ontvangen bericht dat de Belgische regering voortaan niet meer in staat is films naar het buitenland te sturen, moet als niet minder dan rampzalig beschouwd worden. Daarnaast spelen geluids- en videobanden - van b.v. radio-, resp. t.v.-programma's met een actuele, literaire of documentaire inslag - een belangrijke rol. Een intensief gebruik van videomateriaal wordt echter, voor docenten in landen waar geen Nederlandstalige t.v.-uitzendingen kunnen worden ontvangen, belemmerd door het feit dat de docenten voor het verkrijgen van materiaal in de meeste gevallen aangewezen zijn op toevallige persoonlijke contacten. Zou het niet zinvol zijn, indien er een algemene be-

hoefte blijkt te bestaan, om een centrale videoverzameling aan te leggen, waaruit banden aan belangstellenden - hetzij tegen een huurprijs, hetzij per abonnement - zouden kunnen worden uitgeleend? Ik houd mij natuurlijk aanbevolen voor reacties van mijn collega's, maar geef een dergelijk initiatief de IVN en eventueel ook andere instanties nu vast in overweging.

Wat betreft punt B: ik mag u verklappen dat stelling 4 gelukkig veel wegheeft van open deur-intrapperij, tenminste op het plan van het onderzoek. Men is in Groot-Brittannië nl. in brede academische kring het belang van de Nederlandse taal op allerlei terreinen wel degelijk gaan inzien. Ik hoef alleen maar te wijzen op de belangwekkende reeks publikaties gewijd aan aspecten van de Nederlandse geschiedenis door de jongste lichting Britse historici: mensen als Geoffrey Parker, Simon Schama, Jonathan Israel en Richard Griffiths b.v. hebben allen hun voordeel getrokken uit een grondige bestudering van ook Nederlandse bronnen en uit hun gedachtenwisseling op voet van gelijkheid met hun Nederlandse collega's en hun collega's neerlandici.

Bij stelling 5 zou ik mijn vaste overtuiging dat de toekomst van de Britse neerlandistiek vooral ligt in het slaan van allerlei interdisciplinaire bruggen, nog willen onderstrepen. Het is voor ons nu eenmaal een 'fact of life' dat wij in meer dan negentig van de honderd gevallen onze studenten niet tot neerlandici in engere zin kunnen of zelfs willen opleiden. Om het eens heel bot te zeggen: de afzetmogelijkheden zijn daarvoor te gering. Wel kunnen wij studenten proberen af te leveren die - al zullen zij de Nederlandse component van hun studie niet of nauwelijks rechtstreeks gebruiken in hun verdere, al dan niet wetenschappelijke, loopbaan - dan toch iets waardevols hebben weggedragen aan kennis, inzicht en begrip door hun contact met taal en volk van de Nederlanden.

Om drie redenen onthoud ik mij voorlopig van verder commentaar bij punt C: ten eerste, omdat ik vind dat stelling 6 voor zichzelf spreekt; ten tweede, omdat ik niet vooruit wil lopen op een eventuele discussie; ten derde, omdat ik al lang genoeg het woord gevoerd heb en uw geduld niet langer op de proef wil stellen.

PROF.DR. SULASTIN SUTRISNO, UNIVERSITAS GAJAH MADA, YOGYAKARTA

ad D

Variatie:

Norm:

Enkele voorbeelden:

Dit is mooier als dat
Drie jaar lang
Hartelijke dank
Einde maart
Hoe gaat het met je kinders
Ik heb dat met ze besproken

dan
jaren
hartelijk
eind
kinderen
hen

De variatie levert bij ons geen problemen op, omdat bij ons de nadruk meer gelegd wordt op de passieve beheersing van de taal. Gezien de zeer beperkte studietijd, richten we onze werkwijze op het passief verstaan van teksten. Of er nu staat drie jaar of drie jaren, niemand begrijpt of vertaalt verkeerd. Moeilijk is wel het idiomatisch gebruik van het Nederlands, dat niet gemakkelijk op te sporen is in het woordenboek. Des te moeilijker, omdat er nog steeds geen goed Nederlands-Indonesisch woordenboek is.

ad E

1. Om de voorgeschreven literatuur te kunnen lezen.
2. Noodzakelijk voor hun onderzoek in het onuitputtelijke bronnenmateriaal voor doktoraalskripties, dissertatie of verdere wetenschappelijke ontplooiing.
3. Voor degenen die naar Nederland gaan voor wetenschappelijke doeleinden, om er hun geluk te beproeven of om nuttige ervaringen op te doen.
4. Om Nederlandse lectuur te kunnen lezen, omdat de ouders vertrouwd zijn met veel aantrekkelijk leesmateriaal en de meest gelezen ontspanningstijdschriften, die ze geregeld toegestuurd krijgen van hun relaties in Nederland.
5. Als gids in een toeristenbureau voor Nederlandse toeristen. Yogyakarta als hoofdstad van een koninkrijk op Midden-Java in het verleden is het tweede toeristencentrum in Indonesië. De stad en omgeving bewaart de cultuur en historische overblijfselen zo goed als volledig. De stroom van Nederlandse toeristen neemt een voorname plaats in op de rij van andere buitenlandse uit de hele wereld. Het contact met de toeristen, het Nederlands dat de studenten bezigen en het honorarium als gids zijn van groot belang en nut voor hun studie.
6. Om een betrekking te kunnen krijgen bij een Nederlandse zaak of instelling in Indonesië, waar goede beheersing van het Nederlands voor de hand liggend gewicht in de schaal zou leggen.

7. Om een cursus Nederlandse taal te kunnen geven. Hoewel de studenten slechts een paar jaar Nederlands hebben gehad, veroorloven ze zich de moed om aan beginnelingen les te geven, omdat ze ervan uitgaan, dat voor het lesgeven ze vanzelf verplicht zijn om hard te werken. Zodoende gaan ze zelf vooruit en door de dagelijkse training en ervaring krijgen ze op bescheiden schaal de slag te pakken, hetgeen stimulerend werkt voor verdere zelfontplooiing.
8. Om polyglottische redenen. De redenering is als volgt: Wat je weet, weet je, ook om je gezichtsveld te verrijken door middel van veeltaligheid.

ad F

Op de Fakulteit der Letteren, tot nu toe noodzakelijk als bron-tentaal in de hieronder genoemde studierichtingen:

1. Indonesisch :vooral voor de studie klassieke Indonesische literatuur: Bijdragen, Verhandelingen, Tijdschriften, Dissertaties.
2. Javaans :idem, omtrent de Oud- en Middel-Javaanse Taal en Letteren.
3. Antropologie :vereiste literatuur omtrent allerlei aangelegenheden, zeden en gewoonten e.d. van de talrijke volkeren in de hele Archipel.
4. Archeologie :Oudheidkundige Verslagen en literatuur over allerlei oudheden in Indonesië.
5. Geschiedenis :Archiefmateriaal, Koloniale Studiën, De opkomst van het Nederlands gezag in Nederlands-Indië, Tijdschriften, Dagregisters.

Aan de Juridische en Filosofische Fakulteit van de Gajah Mada Universiteit te Yogyakarta werd tot voor kort Nederlands ook onderwezen, nu echter niet meer. Enerzijds vanwege een algemene verandering in hun curricula, maar ook omdat men uit de ervaring leert, dat in een zeer korte studietijd voor het Nederlands de studenten nog moeilijk achter de inhoud van de voor hun skripties nodige teksten kunnen komen; daarom gaat men zich nu meer toeleggen op het Engels, waarmee de studenten beter vertrouwd zijn, ook al omdat men tegenwoordig hoe langer hoe meer wetenschappelijke artikelen in het Engels schrijft, anderzijds vanwege gebrek aan leerkrachten.

Aan de Juridische Fakulteit van de Universitas Indonesia te Jakarta ligt het blijkbaar anders. Daar is Nederlands een verplicht vak, gezien de uitgebreide literatuur in de rechtswetenschappen in het Nederlands, die nog niet vertaald is. Hoe gering ook de kennis van het Nederlands mocht zijn, het is altijd beter iets dan niets om ermee toegang te krijgen tot de authentieke bronnen. Aldus het standpunt in Jakarta.

MGR. B. RAJMAN, UNIWERSYTET WROCLAWSKI

ad D

Uit wetenschappelijk oogpunt is dit verschijnsel zeer interessant, uit didactisch oogpunt gezien levert het slechts extra problemen op. Deze problemen ontstaan doordat er verschillende variaties in uitspraak en lexicon bestaan terwijl er een vaste norm voor deze ontbreekt. Deze verschillen zijn ook zichtbaar in het les-materiaal.

ad E

Over het algemeen weinig. In concreto: een paar zijn er werkzaam op de afdeling Neerlandistiek, één studente is beëdigd vertaalster, sommige anderen maken af en toe technische vertalingen.

ad F

Er zijn weinig of geen vakgebieden waarvoor de kennis van het Nederlands van speciaal belang is. Voor de beperkte handelscontacten is de kennis van het Engels en/of Frans voldoende. Er zijn enkele vertalers die hun vertalingen uit het Nederlands kunnen uitgeven.

Ten aanzien van de punten E en F kan nog opgemerkt worden dat de studie Nederlands vaak de mogelijkheid biedt om met mensen in Nederland en België in contact te komen. Dit niet in de laatste plaats dank zij de zomercursus in Hasselt.

ad D

Dat men bij het aanleren, resp. doceren van een vreemde taal op een dagelijkse basis geconfronteerd wordt met variatie m.b.t. een norm behoeft nauwelijks betoog. Reeds vanaf het begin moet men nu eenmaal leren omgaan met variatie in de uitspraak, in de spelling, in woordkeuze en -betekenis, en in de morfologie en syntaxis. In de meeste gevallen vormt dit geen speciaal probleem.

Toch kan even de aandacht gevestigd worden op drie speciale gevallen die m.i. voor onze Amerikaanse studenten een probleem vormen:

- (a) Wanneer krijgt een bijvoeglijk naamwoord een -e en wanneer niet?
Voorbeelden: Steun het Grieks verzet / Steun het Griekse verzet (VN); je zoekt het wetenschappelijk, onomstotelijk bewijs / dit is dus het wetenschappelijke, het onomstotelijke bewijs (Helman). Het is in vele gevallen zeer moeilijk hier regels voor te vinden, en met verwijzingen naar 'uw eigen gevoel voor welluidendheid en ritme' (Renkema, *Schrijfwijzer*) komen we niet veel verder.
- (b) Een veel ernstiger probleem wordt gevormd door het grote aantal variatiemogelijkheden in de volgorde van twee of drie werkwoorden aan het einde van een zin.
Voorbeelden: dat hij de zin ervan gevonden had / had gevonden; of ze niet meer mag uitslapen / uitslapen mag / uit mag slapen; vooral als er samengewerkt moest worden / moest worden samengewerkt / moest samengewerkt worden / samen moest worden gewerkt, maar juist niet *samengewerkt worden moest*, in het Duits (dat de meerderheid van onze studenten al goed beheerst) de enig toelaatbare volgorde.
- (c) Het grootste probleem op het stilistische vlak is en blijft het onderscheid tussen spreektaal en schrijftaal. Ook hier is het moeilijk om voor beginners regels te formuleren, en deze vorm van variatie wordt een bijzonder moeilijk probleem bij het behandelen van het werk van een schrijver als Carmiggelt, die er om een subtiel ironisch effect te bereiken zeer geraffineerd gebruik van maakt.

ad E en F

Deze twee punten kunnen m.i. beter samen behandeld worden, en gezien de uiteenlopende aard van de mogelijke antwoorden, die een kort overzicht moeilijk maakt, komen de studenten zelf even aan het woord d.m.v. citaten uit opstellen die in het vorige semester door de hele klas geschreven werden. (Sommigen komen uit nieuws-

gierigheid, anderen omdat zij hun kennis van de Duitse letterkunde willen verrijken met de Nederlandse, sommigen om later letterkundig werk te kunnen vertalen, weer anderen hebben een beurs gekregen om in Nederland te studeren, een enkele om historische bronnen te kunnen lezen, en ieder jaar komen er een of twee met een Nederlandse naam die thuis wat Nederlands gehoord hebben en nu iets meer van hun eigen culturele erfenis te weten willen komen.) Een klein aantal is in de loop der jaren op een Nederlands onderwerp gepromoveerd en doceert nu zelf Nederlands.

MIDDAGZITTING

dinsdag, 31 augustus 1982

Voorzitter:

Mw.dr. Z. Klimaszewska (Warszawa)

"Vertalers en vertalingen door de
eeuwen heen", door

Prof.dr. J. Lambert,

Katholieke Universiteit Leuven.

Deprez, K., G. Geerts en L. Delahaye. Het standaardizatieonderzoek
1978 in Vlaanderen: theoretische en metodologische toelichting,
en een replicatie-onderzoek bij zeventig vrouwen in Ieper.
In: *Leuvense Bijdragen* 67, 385-454.

Goossens, J. 'Belgisch Beschaafd Nederlands' en Brabantse expansie.
1970 In: *De Nieuwe Taalgids* (Van Haeringennummer), 54-70.

1980 150 Years of Belgium and Its Consequences Regarding
Language Usage in Flanders. In: *Belgium and Europe.*
Proceedings of the International Francqui-Colloquium,
Brussels-Ghent 12-14 November 1980, 261-278

Grootaers, L. Notes on a General Report by A. Mussche for the
1952 Benefit of the Standard Language. In: *Verslagen en*
Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor
Taal- en Letterkunde, 711-713

Luystermans, K. *Lexicale standaardisatie in Ninove. Een sociolin-*
1981 *guistische studie van de kennis en het gebruik van al-*
gemeen Nederlandse woorden. Brussel (onuitgegeven licen-
tiaatsverhandeling V.U.B.)

Meeus, B. Het gebruik van het ABN en het dialect in het Vlaamse
1974 land. In: *De Gids op Maatschappelijk Gebied* 65, 391-414.

Nuffel, E. van. *Lexicale standaardisatie. Sociolinguistisch onder-*
1981 *zoek naar de ontwikkeling van het Algemeen Nederlands in*
de Oostvlaamse gemeente Lebbeke. Brussel (onuitgegeven
licentiaatsverhandeling V.U.B.).

Suffeleers, T.J. *Taalverzorging in Vlaanderen. Een opiniege-*
1979 *schiedenis. Brugge-Nijmegen.*

Willemyns, R. Invloed van 'power' en 'solidarity' op het gebruik
1979 van dialect en standaardtaal in Vlaanderen. In: *De*
Nieuwe Taalgids 72, 289-302.

1981a Taalgedrag en taalgebruik als klasse-indicatoren. In:
De Nieuwe Taalgids 74, 134-148.

1981b Die Sprachsituation in Belgien unter soziolinguistischen
Aspekten. In: *Linguistische Berichte* 75, 41-59.

MIDDAGZITTING

donderdag, 2 september 1982

Vergaderingen per taalgebied

VERSLAG VAN DE VERGADERING VAN HET ENGELSE TAALGEBIED

Prof.dr. R.P. Meijer

Het is mij een genoegen u een kort verslag voor te leggen van het taalgebied met de langste naam, het zgn. Anglo-Austro-Can-US taalgebied. Zoals gebruikelijk kan de vergadering van deze sectie het best gekarakteriseerd worden als een mini-colloquiumje binnen het grote colloquium.

Prof. King heeft daar een korte lezing gehouden over modale partikels, en vooral over een van de kortste woorden in onze taal, het woordje 's. Daarna kwam M.J.R. Rigelsford met een aantal observaties over toegevende zinnen, waarbij we binnen de kortste keren tot over onze oren in het Baskisch zaten, dat blijkbaar ook met periculeuze toegevende zinnen te kampen heeft. Tot slot diende Dr. Kirsner een lange verlanglijst in ter attentie van de intra-murale Sinterklaas, van wie hij meer beurzen, meer uitwisselingen, meer studiereizen verlange, meer materiaal afgestemd op het onderwijs van het Nederlands als vreemde taal, meer detailonderzoek over syntactische kwesties en meer secundaire literatuur op letterkundig gebied.

Er is ook gesproken over de herziening van *Levend Nederlands*, en er is mij verzocht u mee te delen dat ieder die hierover opmerkingen en suggesties heeft, zich in verbinding stelt met Prof. King in Hull.

Of de belangen van dit grote taalgebied op den duur het best gediend zullen zijn met meer van deze vergaderingen in de vorm van een congres in het klein, of dat het beter is de groep te splitsen en met elkaar te spreken over kwesties die de afzonderlijke landen betreffen, kunnen alleen de leden zelf beoordelen. Bij de voorbereiding van het volgende colloquium zullen we u daar nog eens over polsen.

De tekst van de toespraak van Dr. Kirsner vindt u op de volgende bladzijden.

DE NEERLANDICUS INTRA MUROS ALS SINTERKLAAS

Prof.dr. R. Kirsner

Neerlandici in Nederland en België genieten van het onbetwistbare voordeel in die landen te wonen waar de Nederlandse taal en cultuur geen abstracties zijn. Als ik, een bescheiden neerlandicus extra muros, een enkele keer uit de Verstrooiing mag komen, dan verbaas ik mij over twee dingen:

Ten eerste verbaas ik mij erover dat er hier Nederlands gesproken wordt. Op een intellectueel niveau weet ik donders goed dat Nederlands hier de taal is, maar emotioneel maak ik altijd een paar milliseconden door waarin ik denk: "Hé! Zelfs kinderen kunnen hier moeiteloos Nederlands spreken. Het is dus geen fictie! Het bestaat! Het leeft! Mijn inspanningen zijn niet voor niets geweest!"

Het tweede verschijnsel waarover ik mij verbaas is iets ernstigers. Ik verbaas mij er nog steeds over hoe weinig onze collega's in Nederland en België zich bewust zijn van de problemen waar wij - neerlandici extra muros - dagelijks mee te maken hebben. Over Engeland durf ik niets te zeggen. Omdat dat land veel dichterbij Nederland en België ligt, zullen de problemen misschien heel anders zijn dan in de Verenigde Staten of Australië. Maar ik zou wel willen beweren dat wie nog niet buiten Europa is geweest gewoon niet beseft dat je in een land kunt komen waar die Nederlandse taal en cultuur helemaal onzichtbaar worden, waar ze ophouden te bestaan, en waar niemand het als vanzelfsprekend beschouwt dat ze op universiteiten gedoceerd dienen te worden. Zelfs tijdens dit jaar, 1982, waarin wij tweehonderd jaar diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Amerika vieren, hebben in kranten als *The Los Angeles Times* of tijdschriften als *Time* en *Newsweek* nauwelijks artikelen gestaan over Nederland, om nog maar te zwijgen van België.

Wat niet inhoudt dat wij neerlandici extra muros daar niets aan hebben gedaan. Integendeel. Dit jaar hebben in de Verenigde Staten verschillende congressen neerlandistiek plaatsgevonden - onder andere aan de Universiteit van Californië te Los Angeles en aan de Universiteit van Maryland te College Park, waaruit blijkt hoeveel de buitenlandse neerlandistiek in staat is te presteren. En we moeten de organisatoren van die congressen - mensen als Paul Sellin en William Fletcher - daarom zeer dankbaar zijn. Maar terwijl ik hier sta en nu die congressen al tot het verleden behoren, kan ik mij afvragen wat het rendement op de lange termijn is. Natuurlijk komen er bundels, die de wetenschappelijke resultaten van die congressen zullen vastleggen. Maar wat is het rendement voor de neerlandistiek extra muros op de lange termijn? Kenmerkend voor juist deze congressen is het hoge peil van internationale samenwerking geweest; vele Nederlandse en Belgische neerlandici hebben daaraan deelgenomen, wat voor de Amerikaanse neerlandici een enorme stimulans is geweest. Maar wat gaat er nu gebeuren, nu de Bicentennial voorbij is en er overal bezuinigd wordt?

We moeten allemaal langzamerhand teruggaan naar onze eigen universiteiten, om plaats te nemen naast collega's die zich met de Duitse of de Engelse literatuur bezighouden, en we moeten weer proberen de Nederlandse taal en cultuur over te dragen aan wie ogen en oren moge hebben. We worden geconfronteerd zo niet met tegenwerking dan toch met een zekere onverschilligheid. Precies daarom zult u misschien kunnen meevoelen wanneer ik zeg dat, als ik toevallig tegen een neerlandicus intra muros oploop, ik de dwang voel om hem (of haar) stevig beet te pakken, krachtig heen en weer te schudden, en te roepen: Wakker worden! Hou toch op met dat binnenlandse navelstaren! Doe mee aan de strijd om uw taal en cultuur in de wijde wereld buiten uw eigen taalgebied te blijven doceren, de strijd om ook een gezonde buitenlandse neerlandistiek te doen groeien!

Inderdaad, de neerlandici intra muros zouden - zonder veel moeite - veel kunnen doen om het lot van de neerlandici extra muros te verbeteren. Misschien kan het dan een zeker nut hebben om de neerlandici intra muros als een soort Sinterklaas te beschouwen, zij het dan een slapende Sinterklaas die zich nog niet helemaal bewust is van al zijn of haar verantwoordelijkheden jegens vakgenoten buiten de landsgrenzen. Wij neerlandici extra muros zijn immers niet stout geweest doch zoet. We houden congressen, daar in het buitenland, en we schrijven artikelen en boeken. We verdienen immers meer dan de Zak der Besnoeiingen of de Roe der Onverschilligheid. Zo ja, dan kan het geen kwaad om een wenslijst voor Sinterklaas op te stellen. Ofschoon deze lijst strikt persoonlijk is (ik heb als taalkundige immers mijn eigen, rare voorkeur), kan hij misschien dienen als aanleiding tot een vruchtbare discussie, of ruzie, of zelfs actie.

Beste Sinterklaas,

Als neerlandicus extra muros die het hele jaar zoet is geweest, zou ik heel graag het volgende in mijn schoen willen vinden:

1. Meer reis- en onderzoeksbeurzen en uitwisselingsprogramma's voor zowel docenten als studenten. Een regelmatig verblijf in Nederland en België is domweg onmisbaar voor allen die Nederlands als een vreemde taal hebben geleerd. Misschien zouden vindingrijke neerlandici intra muros in staat zijn om meer van dit soort mogelijkheden aan hun eigen universiteiten te scheppen.

2. Meer bezoeken en studiereizen van Nederlandse en Belgische neerlandici naar het buitenland, in het bijzonder naar landen buiten Europa. De aanwezigheid van een Nederlandse of Belgische academicus op een buitenlandse universiteit slaat twee vliegen in één klap. Ten eerste is het voor de studenten een enorme stimulans met een echte kersverse Nederlander of Vlaming in levenden lijve te kunnen praten en inzicht te verwerven in de cultuur en politiek van die landen waar Nederlands echt gebezigd wordt. Ten tweede - en dat is misschien zelfs belangrijker - versterkt zo'n bezoek

de positie van het Nederlands aan de desbetreffende universiteit in hoge mate. De collega's in de Duitse of Engelse literatuur merken gauw dat zij niet de enigen zijn die gastlezingen kunnen organiseren, zij worden door de aanwezigheid van die Nederlandse of Belgische neerlandicus of neerlandica erop attent gemaakt dat Nederland en België echt bestaan, zelfs nu, in het heden.

3. Meer materiaal, afgestemd op het onderwijs van het Nederlands als vreemde taal. Dit houdt in:

- a. Meer geluidscassettes over actuele onderwerpen, naar model van de cassettes van het Instituut voor Toegepaste Taalkunde in Groningen, maar van een minder geavanceerd niveau.
- b. Videobanden van Nederlandstalige nieuwsuitzendingen en andere televisieprogramma's, die geschikt zijn gemaakt voor buitenlandse (evt. Amerikaanse) afspeelapparatuur.
- c. Een Nederlandstalig krantje, dat afgestemd is op buitenlandse studenten die nog weinig van België en Nederland afweten en dat artikelen bevat op verschillende niveaus van leesbaarheid.

4. Meer hulpmiddelen voor taalkundig onderzoek van het Nederlands. Hier denk ik in het bijzonder aan nieuwe taalkundige corpora, op de computerband beschikbaar, gebruik makend van een beter, genuanceerder codeersysteem dan de corpora waarop Uit den Boogaart 1975, De Jong 1979, en Renkema 1981 zijn gebaseerd. Geen verzameling tekstfragmenten maar liefst gehele artikelen, gehele gesprekken, gehele literaire werken. Het zou het empirisch taalkundig onderzoek alleen ten goede komen indien dergelijke corpora relatief goedkoop waren. Ook zou ik willen, dat er een doeltreffend computerprogramma ter beschikking zou worden gesteld waarmee men gegevens uit de corpora op een efficiënte manier zou kunnen opvragen. Ik denk bijvoorbeeld aan een 'overdraagbare' versie van het programma Oog op Tekst, dat door ir. G. van der Steen is ontwikkeld (Brandt Corstius 1978: 72-75).

5. Meer empirisch detailonderzoek met betrekking tot de Nederlandse syntaxis. Hiermee bedoel ik niet abstracte studies gebaseerd op de zelfbedachte voorbeeldzinnetjes of de intuïties van één enkele grammaticus, maar stevig empirisch onderzoek, met enquêtes en experimenten, waaraan meerdere proefpersonen deelnemen en dat gebruik maakt van de statistische methoden en technieken die in de empirische gedragswetenschappen gangbaar zijn.

6. Meer studies over belangrijke werken in de Nederlandse literatuur, zoals die die in de Synthese-reeks verschenen zijn.

Ik verwacht niet dat u het zonder meer met mij eens zal zijn, wat deze lijst betreft: er valt over het een en ander te praten. Maar als we een beroep op de binnenlandse neerlandici mogen doen, als het überhaupt nuttig is de rol van Sinterklaas toe te wijzen, dan moeten we onze gezamenlijke wenslijst zo opstellen, dat we geen roe in onze klomp vinden. We hebben toch immers wel iets lekkers verdiend?

Bibliografie

- Brandt Corstius, H. *Computer-Taalkunde*. Coutinho, Muiderberg.
1978
Jong, Eveline de, red. *Spreektaal:Woordfrequenties in gesproken
1979 Nederlands*. Bohn, Scheltema & Holkema, Utrecht.
Renkema, J. *De Taal van 'Den Haag'. Een Kwantitatief-Stilistisch
1981 Onderzoek naar Aanleiding van Oordelen over Taalgebruik*.
Staatsuitgeverij, Den Haag.
Uit den Boogaart, P.C., red. *Woordfrequenties in Geschreven en
1975 Gesproken Nederlands*. Oosthoek, Scheltema & Holkema,
Utrecht.

VERSLAG VAN DE SECTIEVERGADERING FRANKRIJK

Prof.dr. A.J.M. van Seggelen

Aanwezig waren de dames Huisman, *Strasbourg*, Pascal, *Besançon*, Vanderlinden, *Paris IV*, Van Vlierden, *Tours*, en de heren De Klerk, *Grenoble*, Ravier, *Lille*, Rijckeboer, *Lille*, Van der Stap, *Nanterre*, Van Seggelen, *Strasbourg*.

Wegens het geringe aantal Franse deelnemers aan het colloquium is het niet mogelijk de problemen van alle universiteiten te bespreken.

De deelnemers aan de discussie brengen echter allen verslag uit van de problemen waarvoor zij zich aan hun universiteit geplaatst zien.

De heer Rijckeboer kondigt aan dat er in 1983 te Rijsel een colloquium zal worden gehouden over de Nederlandse taal in Noord-west-Europa.

Aan de Universiteit van Paris IV zal men het komend jaar in grote moeilijkheden komen te verkeren doordat de Orde van den Prince, die tot nu toe enkele uren onderwijs bekostigde, dat in de toekomst niet meer kan doen. Vooral de plaats die het Nederlands in de nog nieuwe en veelbelovende studierichting *Langues Etrangères Appliquées* heeft komt daardoor in gevaar. Men hoopt dat de assistant in 1983 tot maître-assistant bevorderd zal worden.

Het gebrek aan extra onderwijsuren blijkt aan alle universiteiten een probleem te zijn dat van jaar tot jaar groter wordt en dat er onherroepelijk toe zal leiden dat in de toekomst bepaalde onderdelen van het onderwijs zullen moeten worden opgeheven.

Mw. Van Vlierden heeft ook weinig opwekkende berichten over de toekomst van het Nederlands in Tours. Het is zelfs nog niet duidelijk of zij in het komende studiejaar het hele onderwijs alleen of met de hulp van een chargée de cours zal moeten verzorgen. Men is het erover eens dat het van belang zou kunnen zijn om een plaatselijke universitaire autoriteit te interesseren voor het Nederlands opdat die in raden en commissies iets zou kunnen doen voor het lectoraat.

Er bestaat op dit ogenblik grote onzekerheid over de vraag of de assistant-associés onder de docenten Nederlands langer dan vier jaar in dienst mogen blijven. Volgens het decreet van 8 maart 1978 artikel 4 konden zij maximaal 4 achtereenvolgende jaren aan dezelfde universiteit worden benoemd. De afgelopen maanden is voortdurend gesproken over het annuleren van dit decreet. Volgens sommigen zou de tijdslimiet reeds zijn opgeheven, volgens anderen is er nog geen enkele nieuwe tekst die het decreet van 1978 heeft geannuleerd. De aanwezigen zijn het erover eens dat het zaak zal zijn de ontwikkelingen in de komende maanden nauwgezet te volgen omdat de carrière van enkelen op het spel zou kunnen staan.